

La persistència d'un aficionat als escacs en defensa del seu esport i la seva presència a la televisió

Una societat plural ho és fins i tot en els detalls més intrascendents; per exemple, les aficions i entreteniments a què es dediquen els ciutadans. De vegades, aquesta dedicació és tan apassionada que desitgen veure-la reflectida als mitjans de comunicació. Una durada determinada d'una informació dedicada a un esport, per exemple, pot representar per a alguns espectadors, si la consideren inferior al que ells desitjarien, una infravaloració. En alguns casos, fins i tot consideren una ofensa personal el que ha estat una decisió de valoració periodística o de continguts de programació.

Aquest és el cas d'un aficionat als escacs, que creu fermament que el seu esport preferit ha de tenir més presència a la programació de Televisió de Catalunya i que, en veure que no la hi té en la mesura que ell considera suficient, ho té per un menysteniment d'aquesta activitat i dels seus seguidors. Aquest ciutadà, seguint un procés llarg i persistent de reivindicació del seu punt de vista, va presentar una queixa al Síndic de Greuges, la màxima instància de defensa de la ciutadania de Catalunya.

El Síndic de Greuges va obrir un expedient i el va posar en mans del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, que és l'autoritat independent de regulació de la comunicació audiovisual de Catalunya. Aquest organisme, al seu torn, va traslladar la queixa al Defensor de l'Audiència de la CCMA, que va emetre una Resolució que va ser comunicada a l'interessat i al Síndic de Greuges.

El Defensor va analitzar els arguments i imputacions del ciutadà, i algunes consideracions minucioses en la defensa dels escacs.

El Defensor va establir comparacions amb el tractament que altres televisions públiques europees fan del fet escaquístic, i finalment va emetre la següent Resolució.

* * *

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya, a través del seu secretari general, m'ha traslladat l'expedient que els va remetre el Síndic de

Greuges sobre la queixa que vostè els va fer arribar el dia 28 d'octubre, en què expressa el seu desacord amb el tracte que reben els escaquistes i els escacs als mitjans de comunicació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, en concret al seu canal de televisió TV3. Com a defensor de l'audiència de la CCMA, figura que atén els usuaris dels diferents canals de la CCMA – Grup d'Emissores Catalunya Ràdio, Televisió de Catalunya i diferents portals d'internet- passo a atendre la seva queixa.

Primer de tot he volgut comprovar una de les afirmacions de la seva queixa, que m'ha preocupat: la del menyspreu envers els aficionats al que vostè qualifica de joc-esport-ciència dels escacs, art –afegeixo- que conté múltiples virtuts i que ha arrelat a casa nostra des de la seva introducció pels àrabs a la Península Ibèrica, ja fa molts segles. Els seus practicants, que a tot l'Estat espanyol superen els 27.000 federats, i que a Catalunya són força més de 7.000, són mereixedors de tot el respecte per part d'un mitjà públic. Segons he pogut comprovar, i vostè ja deu saber, les portes de Televisió de Catalunya han estat obertes al seu esport i el mateix president de la Federació Catalana d'Escacs, el Sr. Antoni Ayza, hi ha estat entrevistat. Televisió de Catalunya, sempre que els editors i els responsables dels diferents espais ho han considerat d'interès general, s'ha fet ressò de les notícies relacionades amb el món dels escacs, amb figures d'àmbit mundial d'aquest esport, com Bobby Fischer o Garri Kaspàrov, el famós duel amb Deep Blue o els campionats d'escacs de gel a Londres i Moscou, per citar-ne alguns exemples. D'altra banda, quan aquestes notícies han estat d'interès local, els TN comarques se n'han fet ressò, com en el cas de campionats locals, en el de partides d'escacs vivents a l'Open Internacional d'Escacs o bé en exposicions de peces d'escacs gegants; o també en espais infantils, com al Club Super3, en què una de les sòcies ha explicat a la resta que s'ho passa la mar de bé jugant a escacs amb els seus companys, cosa que pot tenir un efecte molt positiu a l'hora d'iniciar altres companys en aquest món, un fet molt interessant en aquests temps, en què tenen més presència els jocs d'ordinador o les consoles que els tradicionals, com els escacs. Com vostè formula en la seva queixa, no s'han recollit informacions referides a campionats com el Chess Master de Bilbao o d'altres, com l'organitzat per CosmoCaixa. Això ha estat així a TV3, i en aquest punt li hem de donar la raó, tot i que moltes d'aquestes informacions han tingut el seu espai en altres mitjans de la CCMA, com els portals de notícies www.3cat24.cat i www.elsesports.cat o en les emissores de la Generalitat.

TV3, com a mitjà de comunicació públic, ha de ser molt curós en la seva actuació, i el criteri de tria de les informacions ha de tenir molts matisos i ha de ser molt exigent. A l'hora de decidir els continguts dels quals s'informa, els responsables tenen en compte diversos factors. La incidència social que la notícia pot tenir, l'interès que pot despertar entre la major part de l'audiència, l'excepcionalitat dels fets o la rellevància dels seus protagonistes. Aquests professionals s'enfronten amb diverses limitacions: uns mitjans limitats (no sempre es pot ser a tot arreu, per qüestions logístiques) i que no sempre són suficients, amb la qual cosa han de prioritzar les necessitats, i un temps limitat (en cada secció d'informació esportiva hi acostumen a haver unes 4 notícies); això fa que molt sovint determinades informacions o imatges no es puguin oferir per falta de temps. Aquesta tria i prioritjació sempre pot ser discutida, ja que tot és opinable i els interessos de cada persona són molt diferents; així, és lícit argumentar que es resti temps a un determinat esport i se'n dediqui a un altre. Els responsables, però, són els editors i els equips directius dels programes, als quals correspon la configuració de les agendes esportives dels diferents programes i informatius.

He demanat explicacions respecte al que ens comenta al cap d'Esports de Televisió de Catalunya, el Sr. Farràs. Les explicacions que em dona coincideixen amb el que li comentava en el paràgraf anterior. Segons el Sr. Farràs, sempre que es pot es fa el seguiment dels esdeveniments esportius seguint les premisses d'interès general. En el cas dels escacs, en moltes ocasions no es disposa d'imatges dels esdeveniments, principalment quan es tracta de tornejos o de campionats celebrats en països llunyans. En aquest cas han de ser les cadenes del país en qüestió les que facilitin aquestes imatges ja que, en principi, són les que cobreixen l'acte. Un altre inconvenient és el de la disponibilitat de recursos i mitjans, dels quals no sempre es disposa. Finalment, com li comentava, el Sr. Farràs també fa incidència en el factor temps, limitat en cada informatiu.

Per analitzar si el tractament que els escacs reben a Televisió de Catalunya és molt desigual respecte d'altres esports, també he volgut comprovar si era diferent en altres mitjans de comunicació. Un dels grans referents de qualitat informativa com és la BBC ha tractat notícies referides al món dels escacs durant aquests últims anys, segons es pot comprovar a través del seu web. La majoria fan

referència – com en el cas de TV3- a la mort de Bobby Fischer, la participació política de Garri Kaspàrov i el seu empresonament, la partida amb figures de glaç celebrada simultàniament a Londres i a Moscou o l'aparició d'un nou nen prodigi dels escacs i la mort violenta d'una exjugadora prodigi d'escacs. També ofereix informació d'una nova modalitat esportiva, el campionat mundial de la qual es fa a Berlín i en què es combinen els escacs i la boxa, de manera que s'alterna un assalt jugant a escacs amb un altre enfrontant-se amb els guants. Aquestes són informacions ofertes a través de les diferents cadenes televisives de la televisió britànica. BBC Ràdio 4 ha tingut l'oportunitat d'entrevistar l'excampió Garri Kaspàrov el dia 13 de gener del 2009, i el dia 16 de desembre del 2004 es va interessar per les dones escaquistes i va entrevistar Claire Summerscale, directora de Dones Escaquistes de la Federació d'Escacs Britànica i la gran mestra Jovanka Houska. Les informacions sobre activitat esportiva i campionats o tornejos es poden veure al web informatiu de la BBC.

Hem fet una ullada també a TVE. A través del seu web hem localitzat les informacions referides a Arturo Pomar (11-01-2009), una partida d'escacs a ritme de tango jugada a Buenos Aires (4/12/2008), un espai en què s'ensenya un tauler d'escacs multijugador(30/10/2008) i un espai en què s'ensenya a fer un tauler i les peces d'un joc d'escacs a casa i amb materials usuals. A RNE es fan ressò del Grand Slam disputat a Bilbao el mes de setembre, i es fixen especialment en l'urna de vidre on juguen els participants. La resta d'informacions referides al món dels escacs, tret de les informacions que fan referència a Bobby Fischer i Garri Kaspàrov, es localitzen bàsicament al web, com en el cas de la BBC.

El panorama és semblant a cadenes com France1 i France2, on destaca l'element que en el seu web, en la secció dedicada a jocs, entre molts d'altres, hi ha una sala dedicada als escacs, on els internautes poden participar. Pel que fa a les informacions ofertes per aquestes cadenes, són gairebé coincidents amb les de la resta, incloses la televisió estatal italiana, RAI, i l'americana, CBS, sobre la qual hem fet la recerca.

Aquesta situació generalitzada no ha de ser excusa per no reflectir les informacions que es creguin d'interès i es puguin seguir informativament. Així ho he expressat al responsable del Departament d'Esports, que hi ha estat d'acord.

Certament, si es compara amb la presència mediàtica que van tenir els escacs anys enrere – els anys 70 i 80-, avui aquesta presència ha minvat. Els mitjans poden ser interpretats de dues maneres diferents: com a testimonis del moment i la realitat social que viuen o com a impulsors de modes i costums. Els anys 70 i 80 del segle passat els escacs van tenir molta incidència social, com es pot comprovar analitzant la venda de taulers que hi va haver i que va tenir el punt àlgid coincidint amb els enfrontaments entre els campions Fischer i Spassky. El context de guerra freda i el simbolisme d'aquestes conteses va popularitzar el noble art dels escacs i va crear molta afició, fins al punt d'inspirar novel·les i pel·lícules. La situació actual, malauradament, ha canviat i l'aparició d'altres elements com els videojocs o una manera de viure molt més accelerada entre la població ha restat popularitat als escacs, un joc importantíssim en el desenvolupament de les habilitats intel·lectuals, segons afirmen els especialistes. Esperem que iniciatives com la d'incloure – ni que sigui de manera optativa- els escacs a l'escola donin fruit i creïn afició.

La seva queixa, com li deia més amunt, ha estat traslladada als responsables de la informació esportiva de TV3, que sempre que sigui possible per qüestions materials, tècniques, de temps i d'interès, es faran ressò de l'activitat del món dels escacs. Lamento molt que no se sentís ben atès en les ocasions en què es va adreçar al Servei d'Atenció a l'Espectador de Televisió de Catalunya del qual, com a defensor de l'audiència, sóc responsable. Espero que les argumentacions i explicacions que li faig arribar siguin del seu interès. Resto a la seva disposició.
Cordialment,

Carles Pérez i Jaumira.
Defensor de l'audiència.
Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

> CATEGORIA: Pluralisme